МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

УКРАЇНСЬКА ПРИЗМА

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

"ПРОГРЕСИВНА БОЛГАРІЯ" МІЖ МОСКВОЮ ТА БРЮССЕЛЕМ: ЯК УКРАЇНІ ПРАЦЮВАТИ З НОВОЮ БОЛГАРСЬКОЮ МОНОБІЛЬШІСТЮ

ВОЛОДИМИР-НАЗАРІЙ ГАВРІШ
ЗА РЕД. СЕРГІЯ ГЕРАСИМЧУКА

"Прогресивна Болгарія" між Москвою та Брюсселем: як Україні працювати з новою болгарською монобільшістю

Аналітична записка підготовлена експертами дослідницької програми Регіональних ініціатив і сусідства Ради зовнішньої політики "Українська призма" в рамках проекту за підтримки Міжнародного фонду "Відродження". Вона представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду "Відродження".

Автор:

Володимир-Назарій Гавріш

за ред. Сергія Герасимчука

© Рада зовнішньої політики "Українська призма", 2026 | prismua.org

Зміст

Анотація 1

Вступ 2

Вибори 19 квітня та що їм передувало 3

Представники, плани та реалії “Прогресивної Болгарії” 5

Висновки та рекомендації 13

Анотація

Перемога коаліції колишнього президента Румена Радєва "Прогресивна Болгарія" на парламентських виборах 19 квітня 2026 року створює неоднозначну ситуацію для України та ЄС. Відомий своїми проросійськими та євроскептичними висловлюваннями, Радєв сконцентрував у своїх руках практично всі важелі управління болгарською державою – парламент, уряд і офіс президента – і потенційно може використати їх для блокування допомоги Україні на національному та європейському рівнях. Коаліція в більшості своїй формується людьми без великого політичного досвіду, що може породити проблеми для монобільшості в майбутньому. Програма "Прогресивної Болгарії" концентрується на економічному розвитку держави, при цьому обіцяючи зберегти членство Болгарії в ЄС та НАТО. Водночас вона написана узагальнено та без конкретики, що створює потенційний простір для маневрів у проведенні внутрішньої й зовнішньої політики. У разі спроби розвернути Болгарію в бік РФ та КНР або загалом провести антиєвропейську політику, Радєв стикнеться з рядом проблем, серед яких виділяються: в більшості своїй проєвропейське суспільство, глибокі торгівельно-економічні зв'язки з ЄС, та потреба отримати голоси євроатлантичної коаліції ПП-ДБ необхідні для конституційної та юстиційної реформ. В нових політичних реаліях, Україна має дотримуватись виваженої та обачної стратегії у відносинах з новою болгарською владою. Зокрема рекомендується: уникати публічних кроків, які могли б надати Радєву виправдання для антиукраїнської риторики; частіше залучати непублічні дипломатичні канали та європейських посередників, щоб залишити Радєву простір для маневру з проросійським електоратом; розглянути прагматичне партнерство у сфері оборонної промисловості, яке відповідає програмним пріоритетам коаліції та може бути реалізоване через каркас вже підписаної двосторонньої безпекової угоди. У разі успіху такого підходу, Україна зможе зберегти нинішні обсяги постачання болгарської зброї та у перспективі нарощувати оборонні можливості обох країн. У разі відмови, Болгарія залишатиметься членом ЄС і НАТО, а Україна матиме можливість отримувати болгарське озброєння через європейських партнерів.

Вступ

Після тривалої політичної кризи, яка розпочалась у 2021 році та спричинила вісім дострокових виборів за період п'яти років, Болгарія вперше за довгий проміжок часу отримала монобільшість, яку представляє коаліція екпрезидента Румена Радєва "Прогресивна Болгарія". За остаточними підрахунками Болгарського виборчого комітету, коаліція зібрала 131 з 240 мандатів, що надає їм беззаперечне право формувати уряд та в перспективі розглядати конституційні зміни, якщо вони заручаться підтримкою євроатлантичної коаліції ПП-ДБ. На додачу, Румен Радєв досі має лояльного президента в особі Іліяни Йотової, яка замінила його після відставки та залишатиметься на посаді до президентських виборів восени.

Все це формує неоднозначну ситуацію для України, враховуючи проросійські та євроскептичні настрої екпрезидента Радєва. Маючи практично всі важелі управління державою, він може заблокувати допомогу нашій державі як на національному рівні, так і на рівні ЄС.

Ця аналітична записка розглядає передумови до поточної політичної ситуації, склад коаліції "Прогресивна Болгарія", їхні цілі та заяви, а також як вони накладаються на соціальні, економічні та політичні реалії країни. Записка приділяє окрему увагу питанню спроможності "Прогресивної Болгарії" змінити проєвропейський вектор Болгарії на проросійський, і з якими труднощами може стикнутись ця нова коаліція на цьому шляху.

Вибори 19 квітня та що їм передувало

Виборча кампанія у 2026 році безпосередньо ґрунтувалась на результатах загальнонаціональних протестів у листопаді-грудні 2025 року. Ці протести **першочергово** були спричинені проєктом бюджету, за яким підвищувалося оподаткування болгар та, на думку деяких болгарських політиків, нераціонально витрачалися кошти. Все це відбувалося прямо перед вступом країни до Єврозони 1 січня 2026 року, що спричинило шквал критики в історично фіскально-консервативного населення країни. Особливо відзначилася євроатлантична опозиція, уособлена коаліцією ПП-ДБ, представники якої вважали, що нинішній проєкт бюджету створює забагато корупціогенних факторів та в парламентському комітеті пропонували альтернативи до пунктів проєкту.

Серед **другорядних причин** протестів: масова корупція в Болгарії, що зазнала періоду "розквіту" у 2025 році поруч із використанням правоохоронних сил для тиску на опозицію, зокрема тиск на прямих конкурентів партії ДПС – партію АПС; арешт кмета Варни Благоміра Коцева, який опозиція прирівнює до прямих репресій. Представники ПП-ДБ будували свою агітаційну кампанію навколо боротьби з "моделлю управління Борисова-Пеєвські", названу на честь очільників партії ГЕРБ Бойко Борисова та партії ДПС Деляна Пеєвські. У ПП-ДБ вбачали, що саме ця модель управління породжує корупцію та "підкорює державу"[1], роблячи державні інституції інструментами задоволення власних інтересів цих двох осіб та їхнього оточення.

Кульмінацією напруги навколо проєкту бюджету стала спроба коаліції уряду Желязкова[2] 26 листопада надзвичайно швидко провести засідання парламентського комітету з питань бюджету та фінансів: воно мало відбутись спочатку о 18:00, далі було перенесено на 14:15 і фактично відбулось о 12:00. На це дуже різко відреагував співочільник ПП-ДБ Асен Василєв, який увірвався на засідання та почав зривати його питаннями "Хто організував це неподобство?" й "Цей комітет так не працюватиме", поки його однопартійці організовували протест під будівлею парламенту.

Протягом наступних тижнів, ПП-ДБ продовжували організовувати протести по всій країні, які отримали широку підтримку з боку населення: за підрахунками опитування болгарської соціологічної агенції "МЯРА", проведеного в періоді з 27 листопада по 3 грудня 2025 року, протести підтримували 71.3% болгар. За цим же опитуванням, майже 50% болгар виступали за відставку уряду Желязкова та 48% за

[1] В оригіналі – "завладяна държава". Найближчий переклад англійською – "captured state". Використовується у контексті паралізуючої державної корупції.

[2] До якої входили партії ГЕРБ, ІТН та БСП, за підтримки позакоаліційного партнера ДПС.

дострокові парламентські вибори. На підтримку протестів та відкликання проєкту бюджету висловився і президент Болгарії Румен Радєв.

11 грудня 2025 року прем'єр-міністр Росен Желязков заявив про відставку уряду. Після невдалих спроб сформувати новий уряд на основі наявного парламенту, президент Румен Радєв спочатку запустив процедуру формування тимчасового уряду для діяльності на період проведення дострокових виборів, а 19 січня 2026 року вже й сам подав у відставку.

Таке рішення було зумовлене бажанням Радєва потрапити на парламентські перегони, враховуючи високі рейтинги довіри (у порівнянні з іншими політиками) та широкий народний запит на "нову політичну силу", яка управлятиме країною. Соціологічні опитування у лютому 2026 року, ще до формування "Прогресивної Болгарії", демонстрували стабільні 32-33% виборчої підтримки "партії Румена Радєва". Зрештою, ця цифра збільшилась до 44.59% підтримки за результатами виборів 19 квітня, надаючи "Прогресивній Болгарії" 131 з 240 депутатських мандатів і упевнену монобільшість в новому парламенті.

Окрім високих рейтингів самого Румена Радєва, такі результати на виборах також можна пояснити:

1. Відлунням протестів кінця 2025 року, які похитнули довіру частини виборців до партій-членів урядової коаліції Желязкова[3];
2. Загальним електоральним виснаженням болгар, які бажали цього разу поставити крапку на постійних дострокових виборах;
3. Масовою та продуктивною[4] кампанією по боротьбі з маніпуляцією на виборах, яку організував уряд Андрія Гюрова, голова МВС Емілєм Дєчевим та головним секретарем Георгі Кандєвим, які регулярно інформували про ці процеси у своїх соцмедіа;
4. Задоволенням, принаймні в межах обіцянок та програми, електоральних вимог у питаннях боротьби з корупцією та інфляцією, підвищенням доходів і стандартів життя.

[3]Партії БСП та ІТН не змогли пройти до парламенту, тоді як партії ГЕРБ та ДПС відповідно втратили близько 200 тисяч та 50 тисяч голосів порівняно з виборами у жовтні 2024 року.

[4]За кількістю виявлених правопорушень щодо маніпуляцій на виборах порівняно з 2024 роком.

Представники, плани та реалії "Прогресивної Болгарії"

"Кров" коаліції

Коаліція "Прогресивна Болгарія" була утворена у надзвичайно короткі строки. З моменту відставки Румена Радєва 19 січня 2026 року та реєстрації коаліції 2 березня пройшло всього 43 доби, а між днем реєстрації та датою виборів – ще 49 днів.

"Прогресивна Болгарія" формувалась Радєвим та його давніми колегами, які формально є головами коаліції: Гилибом Донєвим (в. о. прем'єр-міністра з 2022 по 2023 роки) та Дімітаром Стояновим (головний секретар президента ще з 2017 року). Паралельно до коаліції увійшли малозначущі партії[5], які сформували основу для подальшої розбудови коаліції.

Враховуючи стислі терміни для формування нової політичної сили та відсутність готового широкого представництва у всіх областях Болгарії, коаліція взяла курс на формування кандидатських списків "з низів". На вебсайті "Прогресивної Болгарії" можна знайти ці списки, де одразу привертає увагу наступне:

1. Коаліція виділяє всього 30 політиків у категорію "ведучих кандидатів". Серед них багато досвідчених держуправлінців та спеціалістів з різних сфер;

2. Враховуючи 131 парламентський мандат, коаліція братиме людей і з загального списку, де поруч з держуправлінцями малого калібру є люди, в яких взагалі немає політичного досвіду: ветеринари[6], логопеди та педагоги молодших класів/дитсадків[7], ФОПи та менеджери комерційного сектору[8] і працівники магазинів[9];

3. Щонайменше три кандидати до цього були частиною партії ДПС, що контролюється олігархом Деляном Пеєвські: Алєкбер Абіл, Фатме Рамадана, Мустафа Ахмед. Примітно, що при цьому Румен Радєв безпосередньо агітував проти партії ДПС та її очільника олігарха Деляна Пеєвські як головних корупціонерів країни.

[5] "Соціалдемократична партія", "Рух наш народ" та "Політичних рук Соціалдемократів". Останні до цього входили до коаліції "БСП – Об'єднані ліві".
[6] Георг Георгієв, Косьо Косєв, Коста Батков, Маломир Власов та ін.
[7] Валя Відєва, Лілія Дімітрова, Стоянка Валчева, Мілева Владкова та ін.
[8] Георгі Ілов, Борислав Єленов, Георгів Кунчев, Василь Дойчев та ін.
[9] Сімона Зескас, Віктор Латєв, Каліна Лазарова, Вероніка Ласкова та ін.

Така диспропорційність і поверхневий підхід до кадрової політики можуть зіграти злий жарт з новоствореною монобільшістю. Якщо вважати, що верхівка партії є політично надійною та досвідченою, то саме на плечі 30 політиків покладатиметься завдання вчити, готувати та контролювати поведінку 100 інших своїх колег по коаліції. На цьому тлі можуть виникати труднощі з ефективністю роботи в комітетах та корупційні ризики. Зберігатимуться також ризики втягування депутатів у політичні скандали, що вестимуть до послаблення фракційної єдності та дисципліни. Для того, щоб позбавити Радєва контролю над парламентом його опонентам потрібно відібрати в нього всього 11 зі 131 мандату. Якщо такий сценарій справдиться, уряд може бути поваленим і у Болгарії буде оголошено нові дострокові вибори.

Крім зовнішніх ризиків, коаліція також може потерпати від внутрішніх суперечок. Основна частина швидкого старту та перемоги "Прогресивної Болгарії" ґрунтувалася на авторитеті Румена Радєва, який є фактичним очільником коаліції. У разі втрати ним авторитету або проведення непопулярної для коаліції політики, екпрезидент ризикує посіяти незгоду в політичній силі, яка в більшості формується особами без реальної витримки чи готовності слідувати за очільником до кінця заради партії, навіть якщо їм це не подобається.

Водночас варто розглянути й програму, яку народні обранці матимуть виконувати в новому скликанні парламенту.

Програмні обіцянки коаліції

"Прогресивна Болгарія" виклала свої політичні плани та обіцянки у своїй програмі. Програма складається з десяти основних розділів:

1. Демонтаж олігархічної моделі управління та укріплення державності (8 сторінок);
2. Прискорений та стійкий економічний розвиток і фінансова стабільність (56 с.);
3. Модернізація інфраструктури та зв'язків (18 с.);
4. Соціальна справедливість, достойні доходи й майбутнє молоді (13 с.);
5. Доступні і якісні освіта та охорона здоров'я (18 с.);
6. Чисте довкілля та охорона болгарської природи (3 с.);
7. Безпека та оборона (7 с.);

8. Розвиток культури як опори ідентичності й поля для духовного розвитку особистості (4 с.);
9. Спорт – здорова нація і національна гордість (5 с.);
10. Достойна та активна Болгарія в ЄС та світі (3 с.).

Як видно з документа, програма приділяє більше уваги внутрішньому розвитку країни, аніж міжнародній політиці. Частково це може бути пояснено тим, що **Румен Радєв та представники його політичної сили хочуть мати більше простору для потенційних маневрів у майбутньому.**

На підтримку цієї гіпотези виступає сама форма написання документа: у багатьох місцях **пункти зводяться до популізму та гасел, без конкретики**. Для прикладу, пропонується: *"зменшувати втрати води завдяки сучасним та 'розумним' рішенням й хорошому управлінню"*; представники коаліції обіцяють: *"створити стійкі моделі та механізми агрокультурного використання землі, засновані на довгострокових зобов'язаннях та мінімізації існуючих проблем із сівозмінами та незаявленими сільськогосподарськими угіддями"*.

Проте програма має й декілька конкретних пунктів, які дозволяють краще зрозуміти загальний вектор роботи "Прогресивної Болгарії":

1. Болгарія продовжуватиме фокус інтеграції до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та намагатиметься доєднатись як асоційований член до Європейського космічного агентства (ЄКА);
2. Болгарія й надалі користуватиметься фінансуванням з боку ЄС зі стратегічним фокусом на підвищення конкурентоспроможності країни.
3. Уряд братиме активну участь у перемовинах щодо наступного бюджету ЄС (2028-2034) з окремим фокусом на обмеження централізації управління над європейськими програмами в руках Брюсселю, й наданням більшої автономії у цих питаннях державам-членам;
4. Побудова фінансової співпраці з ЄС "без лобізму"[10] та здійснення інвестицій тоді, коли це підтримує державну політику та конкурентоспроможність болгарського бізнесу;
5. Завершення будівництва залізничної дороги по маршруту Пан'європейського коридору №8, що має об'єднати Адріатичне та Чорне море й проходитиме через Албанію, Північну Македонію та Болгарію;

[10]Скоріш за все з боку Брюсселю, особливо в контексті культурно-соціальної лібералізації та дихотомії збільшення повноважень ЄК на противагу суверенітету країн-членів ЄС.

6. Синхронізація з європейськими цілями енергетичної безпеки та ефективності, з дотриманням реалістичної національної позиції щодо Європейської схеми з торгівлі викидами й Зеленою угодою, із фокусом на захист промисловості в Болгарії;

7. Продовження модернізації збройних сил в Болгарії та підвищення операційної сумісності з союзниками по НАТО. Доведення видатків на оборону до 5% від ВВП до 2035 року. Впровадження безпілотних систем та систем протидії дронам;

8. Активна участь у проєктах EDF, SAFE, DIANA, PESCO[11], підвищення операційної сумісності з союзниками по ЄС та НАТО. Максимальне використання фондів та механізмів EDF, SAFE і DIANA;

9. Активна співпраця з болгарським та європейським оборонно-промисловим комплексом задля модернізації болгарських збройних сил, організація спільних проєктів у цій сфері;

10. Активна участь у формуванні політики ЄС та НАТО з фокусом на захисті національних інтересів Болгарії. Підтримка зміцнення колективної оборони НАТО та поглиблення співпраці між ЄС, НАТО та США;

11. Підтримка принципу одностайності в прийнятті рішень в ЄС;

12. Підтримка Статуту ООН, міжнародного права та багатовекторного підходу в міжнародних відносинах. Активне долучення до запобігання конфліктів і сталої підримки миру на Західних Балканах та у Чорноморському регіоні;

13. Підтримка справедливого та міцного миру в Україні, заснованого на міжнародному праві;

14. Затвердження Болгарії як гаранта стабільності, безпеки та добросусідства в Південно-Східній Європі.

Ці пункти свідчать, що, принаймні декларативно, **Радєв орієнтується на збереження членства Болгарії в НАТО та ЄС, при цьому підвищуючи акцент на захисті національних інтересів**. Водночас як саме захищатимуться ці інтереси в межах ЄС – питання дискусійне і за формою може варіюватись - від постійних застосувань вето в стилі Віктора Орбана, до окозамилювальних популістичних акцій в стінах інституцій ЄС для внутрішньої болгарської аудиторії без реальних ризиків для Союзу.

[11] European Defence Fund, Security Action for Europe, Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic, Permanent Structured Cooperation.

Попередньо, із урахуванням тексту програми, "Прогресивна Болгарія" схилятиметься до політики подібної до підходів фракції "Європейських консерваторів та реформістів" у Європарламенті. Якщо вони дійсно вступлять до цієї фракції, то нові проукраїнські європарламентські фракційні партнери зможуть частково посприяти відходу болгарської коаліції від русофілії, зокрема запропонувавши допомогти задовольнити поставлені Радєвим цілі економічного розвитку країни в обмін на закріплення проукраїнської зовнішньополітичної орієнтації Болгарії.

Примітно, що Україна згадується у Програмі всього двічі. Спочатку в контексті важливості модернізувати збройні сили на тлі нинішнього конфлікту, та у пункті про підтримку справедливого та міцного миру в Україні. Разом з тим, Програма не згадує Російську Федерацію; проведення референдуму для повернення болгарського лева як національної валюти, за що Радєв виступав у 2025 році. Це може свідчити про те, що Радєв прагнутиме уникати екстремумів та лишатиме за собою поле для політичних маневрів.

Про схильність до балансування свідчить і те, що 25 квітня 2026 року на телеканалі БНТ у своєму інтерв'ю майбутній депутат 52 скликання парламенту від коаліції "Прогресивна Болгарія" генерал Румен Міланов заявив, що місце Болгарії в Європі та НАТО, але водночас коаліція триматиме збалансовані та поважні відносини з РФ для задовільнення національних інтересів Болгарії.

В межах агітаційної передвиборчої кампанії, Румен Радєв використовував питання російсько-української війни (називаючи її просто "війна") для певного залякування виборців, наводячи наративи, що тільки він здатний зберегти мир, коли війна поруч. В цьому контексті, Радєв також розкритикував підписання безпекової угоди між Болгарією та Україною наприкінці березня 2026 року, граючи на наративі, що Болгарія таким чином буде спонсорувати війну "яку болгари не спричинили", а там і не далеко до "втягування країни у війну"; Радєв підв'язував наративи "підступних корупціонерів, які наживались на болгарах роками" та "серйозної інфляції, яка негативно впливає на людей" до виділення грошей на військову допомогу Україні.

Водночас якщо Радєв попри заяви членів його партії та офіційної програми захоче розвернути Болгарію в сторону до РФ, то в нього будуть загальнооб'єктивні проблеми пов'язані з євроінтегрованістю держави та народною думкою.

Чинники впливу на політичні пріоритети "Прогресивної Болгарії"

Болгарське суспільство не тяжіє до РФ. Такі висновки можна зробити на основі двох соціологічних опитувань, реалізованих болгарськими соціологічними агенціями

"МЯРА" листопаді 2025 року та "Альфа Рисърч" у березні 2026 року.

За опитуванням "МЯРА", сумарно 55.9% респондентів позитивно ставляться до ЄС; 55.7% підтримують членство Болгарії в ЄС; 50.1% виступатимуть проти виходу Болгарії з ЄС. Паралельно з цим 54.9% респондентів не підтримують продовження підтримки України з боку ЄС та ще 46.7% не підтримують санкції ЄС проти РФ. Опитування "Альфа Рисърч" визначило, що для 56.3% респондентів ЄС є стратегічним партнером Болгарії, порівняно з 19.5% респондентів які обрали РФ, 7.8% США та 6.4% КНР.

За постелекторальними підрахунками цих самих агенцій ("МЯРА"/"Альфа Рисърч"), демографічно за коаліцію "Прогресивна Болгарія" голосували люди практично всіх вікових категорій (від молоді до людей літнього віку), з різних регіонів та з різним рівнем освіти.

Серед всіх цих категорій варто виокремити категорію виборців 18-30 років. Радєву вдалося переконати понад третину цієї частини електорату[12] проголосувати за його коаліцію. До цього молодь традиційно голосувала за "трійку" євроатлантистів з ПП-ДБ, ГЕРБ-СДС та ДПС[13]. Крім молоді, Радєву також вдалося масово перетягнути до себе виборців партій "Відродження" (43.3%), БСП (54.5%), ІТН (51.9%) та "МЕЧ" (39.2%); а також тих, хто до цього голосував "проти всіх" (56.2%) та з різних причин не голосував на минулих виборах (55.9%).

Такий електорат формує доволі нестабільний еквілібріум. З одного боку, Радєв має традиційно проросійський та ізоляціоністський електорат, який тяжітиме до євроскептицизму. З другого боку, "Прогресивна Болгарія" тримається на вагомому пакеті голосів з боку традиційно прогресивної молоді країни, яка до цього ходила на антикорупційні та проєвропейські протести й тяжітиме до євроінтеграції.

Практично кожна політична дія Радєва являтиме собою гру в задоволення інтересів цих виборців. У разі перегину в одну, чи іншу сторону, Радєв ризикує накликати на себе гнів та протестні настрої від іншої сторони, що своєю чергою може призвести до дестабілізації внутрішньої коаліційної ситуації або й навіть масових протестів та відставки. Гіпотетично, це змушуватиме екпрезидента зважувати кожне своє рішення та намагатися балансувати між двома сторонами для досягнення хоча б образу політичної стабільності в країні. Але не факт, що йому вдасться це робити тривалий період часу в умовах постійної зовнішньополітичної турбулентності, появи нових або прояву старих викликів та потенційних "диверсій" різного характеру з боку

[12] За "МЯРА", понад 15% від усіх голосів на цих виборах надійшли саме від молоді 18-30 років.

[13] За "Альфа Рисърч", у жовтні 2024 року молодь відповідно голосувала: 21% за ГЕРБ-СДС; 20% за ПП-ДБ; 10% за ДПС.
За "МЯРА", ПП-ДБ вдалося підвищити свій відсоток у квітні 2026 року до 22.8%, тоді як ГЕРБ-СДС знизились до 7.5%, а ДПС – до 8.6%.

опозиції та гравців з-поза меж Болгарії.

У торгівельній сфері, Болгарія також скоріше залежить від ЄС, аніж від КНР чи РФ. За підрахунками Національного статистичного інституту Болгарії, наприкінці 2025 року понад 64% всього експорту Болгарії відправлялося до країн ЄС; 57,5% всього імпорту Болгарії надходило від країн ЄС. Водночас КНР відігравала вагому роль у імпорті країни – звідти до Болгарії надходило близько 6,77% від всього імпорту.

Країна/Блок	Експорт	% від заг. експорту	Імпорт	% від заг. імпорту
ВСЬОГО	84146,4	–	105276,5	–
ЄС	53883,9	64,03%	60538,5	57,5%
США	1899,3	2,25%	2047,8	1,94%
Україна	1069,9	1,27%	1937,2	1,84%
РФ	821,5	0,98%	596,2	0,57%
КНР	1412,2	1,68%	7129,2	6,77%

Табл. 1: Експорт та імпорт Болгарії у 2025 році (млн левів). На основі даних Національного статистичного інституту Болгарії. 1 EUR = 1,95583 BGN

Окрім торгівлі, Болгарія напряму залежить від фінансування та інвестицій з боку ЄС за програмами Європейського фонду регіонального розвитку (ЄФРР), Європейського соціального фонду (ЄСФ) та іншими програмами. За дослідженням Інституту Ринкової Економіки опублікованого в грудні 2025 року, до 2024 року Болгарія в сумі отримала понад 35 мільярдів левів за різними програмами ЄС. Протягом поточного програмного періоду (2021-2027), Болгарія щорічно отримувала **в середньому** від 1,5 млрд до 1,7 млрд левів за рахунок Європейського фонду сільськогосподарських гарантій[14]; Болгарія може отримати близько 2 млрд левів за реалізацію реформ за програмою "Національного плану відновлення та стійкості"; на момент 2024 року отримала близько 2 млрд левів європейського фінансування за 14 різними програмами. Серед них варто виділити програми розвитку людських ресурсів (483,5 млн левів), програму конкурентоспроможності та інновацій (341,9 млн левів), транспортної зв'язності (263,4 млн левів) та розвитку регіонів (163,1 млн левів), які безпосередньо відповідають інтересам програми "Прогресивної Болгарії". За інформацією Banque de France, на момент 2024 року близько 64% всіх прямих іноземних інвестицій (FDI) з боку Болгарії знаходилися в єврозоні; на момент 2023 року, близько 76% всіх прямих іноземних інвестицій у Болгарію надходили з Єврозони.

У парламенті **"Прогресивна Болгарія", попри монобільшість, потребуватиме голосів євроатлантичної коаліції ПП-ДБ**, для внесення змін до конституції,

[14]European Agricultural Guarantee Fund (EAGF).

заміни генпрокурора й вищої судової ради країни. "Прогресивна Болгарія" матиме 131/240 мандатів, тоді як їй потрібні 160/240 для проведення конституційних реформ. Партії ГЕРБ (39 мандатів) та ДПС (21 мандат) не підтримуватимуть Румена Радєва під час голосувань суто з метою вижити в умовах ворожо налаштованого уряду. Партія "Відродження" також не зможе надати необхідний пакет голосів, бо в них всього 12 мандатів. Це залишає лише ПП-ДБ з їхніми 37 мандатами й спільною метою побороти корупцію в Болгарії.

Варто зауважити, що сам Радєв обіцяв своїм виборцям не формувати коаліцію з ПП-ДБ, вважаючи їх "руйнівниками конституції та саботерами виборів". З іншого боку і представники ПП-ДБ не дуже тепло ставляться і до самого Радєва, зокрема через клішованість його політичних заяв та неготовність прямо визнати Путіна агресором, а Україну – жертвою; конотація Румена Радєва як "адепта Путіна в Європі". Водночас і та, і та сторона розуміють, що без співпраці вони не будуть здатні реалізувати всі реформи у сфері юстиції та протидії корупції. Найбільш проукраїнське та "яструбне" крило ПП-ДБ, представлене партією "Демократи за Сильну Болгарію" (ДСБ) генерала Атанаса Атанасова, загалом готове піти на перемовини з Радєвим для ситуаційної співпраці з цього питання.

Якщо брати до уваги сценарій, де Румен Радєв щиросердно хоче та готовий дійсно працювати над конституційною реформою та реформою юстиції, у євроатлантистів відкривається простір для пошуку компромісів, зокрема в зовнішній політиці Болгарії. Вони матимуть можливість дорого обміняти свою підтримку законопроєктів та політичні поступки з боку уряду та парламентської групи "Прогресивної Болгарії", зокрема в питаннях співпраці з Україною. Принаймні, можна розраховувати на продовження повноцінної непублічної роботи за двосторонньою безпековою угодою та сподіватися, що пакети допомоги ЄС Україні/санкції проти РФ не блокуватимуться.

Наприкінці квітня 2026 року з'явилися повідомлення про те, що ПП та ДБ матимуть дві окремі парламентські групи в межах 52-го скликання. Навіть у випадку **парламентсько-групового розділення**, євроатлантичний політичний союз[15] між "Продовжуємо зміни" (ПП), "Так, Болгарія!" (ДБ) і ДСБ продовжуватиме існувати, й партії зберігатимуть всі попередні антикорупційні та проєвропейські пріоритети, які мали до цього; працюватимуть над висуненням спільного кандидата на президентські вибори восени. В будь-якому разі, Радєв потребуватиме голосів з боку обох потенційних парламентських груп, щоб досягти відмітки у 160 голосів, тому **розкол серед євроатлантистів не змінює загальну картину перемовин**.

[15] Під гаслом "Сильна Болгарія в Сильній Європі".

Висновки та рекомендації

Прихід "Прогресивної Болгарії" до парламенту ставить на паузу довготривалу політичну кризу в Болгарії. Країна нарешті отримала шанс зупинити "чергові позачергові вибори" завдяки приходу до влади дещо контроверсійного, але при всьому цьому популярного і досвідченого болгарського політика – екпрезидента Румена Радєва. Як мінімум до осені, коли відбудуться президентські вибори, Румен Радєв контролюватиме діяльність парламенту, уряду та офісу президента Болгарії. Це надаватиме йому широкий інструментарій для ведення внутрішньої та зовнішньої політики.

Попередньо Болгарія триматиметься у політичній сфері ЄС та зберігатиме членство в НАТО. Румен Радєв може переслідувати певний суверенізм у відносинах з Брюсселем, але без радикального фанатизму партії "Відродження", яка виступає за повний вихід Болгарії з ЄС та НАТО. Не виключено, що Румен Радєв в принципі не розглядатиме питання референдуму за повернення болгарського лева як національної валюти попри свої минулі політичні заяви, дотримуючись помірковано-прагматичного курсу протягом періоду свого правління.

Водночас Румен Радєв може стикнутися з серйозними внутрішніми та зовнішніми наслідками, якщо він намагатиметься відходити від ЄС.

По-перше, більша частина населення Болгарії виступає за партнерство та членство Болгарії в ЄС. Окрему роль тут відіграє молоде, прогресивне та протестне покоління болгар, яке ще в листопаді-грудні 2025 року боролося проти уряду Желязкова і 19 квітня 2026 року масово підтримало Румена Радєва. Як і у 2025 році, цей електорат може стати рушієм нових протестів, якщо Радєв оступиться від Союзу.

По-друге, торговельно та економічно Болгарія пов'язана з ЄС. Більша частина імпорту та експорту країни будується навколо ЄС; ЄС надає велике фінансування різних програм у Болгарії, з особливим фокусом на фермерів; болгарські прямі іноземні інвестиції надходять з ЄС і сама Болгарія інвестує у держави ЄС. На відміну від Угорщини, де Віктор Орбан мав 16 років для будівництва власного режиму здатного витримати тиск з боку Брюсселю, Румен Радєв не матиме такої опори й у разі проведення відверто ренегатської політики, народ Болгарії та навіть його політична сила можуть піти проти нього, щоб повернути життєво необхідне для болгарської економіки фінансування з боку ЄС.

І по-третє, якщо Румен Радєв та "Прогресивна Болгарія" хочуть хоча б мати шанс змінити правове та конституційне поле країни, вони потребуватимуть пакети голосів євроатлантичної та проукраїнської коаліції ПП-ДБ в повному обсязі, що

означає відсутність права на погіршення відносин з єдиними можливими партнерами своєю антиєвропейською та антиукраїнською політикою.

В цих умовах Україні варто залишатись політично обережною у відносинах з Болгарією, щоб не давати Радєву та "Прогресивній Болгарії" виправдання можливої антиукраїнської політики. Одне діло, коли така політика є реакцією на дії України, й зовсім інше, коли Румен Радєв та його коаліція самі починають її просувати. З усім тим, наша держава матиме набагато більше можливостей повпливати на зовнішньополітичний курс Болгарії за рахунок наших європейських партнерів, які вже зараз мають серйозний економічний важіль впливу на Болгарію.

В цьому контексті варто звернути увагу на потенційний прагматичний варіант відносин з новою владою. Якщо "Прогресивна Болгарія" дійсно зацікавлена у розвитку оборонпрому та власної армії, то партнерство з Україною, навіть опосередковане чи непублічне, є прямим методом задовольнити цей програмний пріоритет. На додачу до цього, будь-які договори на спільну розбудову підприємств у Болгарії, на кшталт договору з "Rheinmetall" восени 2025 року для побудови заводів з виробництва пороху та артснарядів, також задовольнятимуть поставлені коаліцією пріоритети й підсилюватимуть загальну обороноспроможність ЄС; створюватимуть можливість продажу чи передачі цієї продукції Україні.

Наразі важливо зберегти якнайбільше можливостей отримувати болгарську зброю та зрозуміти готовність "Прогресивної Болгарії" й особисто Румена Радєва дивитись у бік взаємовигідної співпраці з Україною. Щоб залишити певний простір для маневрів і зайвий раз не розлючувати проросійський електорат Радєва, для перевірки цієї готовності варто використати посередництво та непублічні канали: дипломатів чи високопосадовців євроінституцій або третіх держав-членів ЄС.

У разі схвальної відповіді у нас вже є можливість використати каркас двосторонньої безпекової угоди для проведення міжміністерських непублічних зустрічей, на основі яких підписуватимуться технічні договори й реалізовуватимуться проєкти. Це дозволить у короткостроковій перспективі зберегти нинішні рівні постачання зброї Україні та у довгостроковій перспективі наростити як оборонні можливості обох країн, так і оборонні можливості ЄС та НАТО.

У разі несхвальної відповіді та регресу в відносинах з Болгарією, Україна досі матиме можливість купувати й отримувати болгарську зброю через європейських партнерів, бо Радєв шукатиме можливості розвивати болгарський оборонпром, що потребуватиме права на експорт болгарської військової продукції до ЄС.

width=!,height=!,pages=1,fitpaper=true,pagecommand=